

numismatisk rapport 169

Meddelelser fra Dansk Numismatisk Forening

Lidt om Slesvig-Holsten og mønter
Udkast til grønlandske pengesedler 1804
En (sandsynligvis) unik Christian IV Krone
Jeg skulle have beholdt den 25-øre!
Sjove mønter, skæve mønter

Marts 2026

Sælg mønter og medaljer på auktion

*Charles II, 1660-1685
5 Guineas 1672, London
Hammerslag: 70.000 kr.*

*Vikingerne i Northumbria ca.
921-927 Penny
Hammerslag: 70.000 kr.*

*Romerriget
Lucius Verus, 161-169 e.v.t.
Hammerslag: 85.000 kr.*

*Christian V, 1670-1699
Søslaget i Køge Bugt,
sølvmedalje 1677
Hammerslag: 440.000 kr.*

*Rusland
Alexander III
"Memory of the Opening of
St. Peterburg Maritime Canal"
sølvmedalje 1885
Hammerslag: 60.000 kr.*

BRUUN RASMUSSEN

PART OF THE BONHAMS NETWORK

bruun-rasmussen.dk

numismatisk rapport

Meddelelser fra Dansk Numismatisk Forening

Ansvarshavende:

Michael Wagner Christiansen

60 52 34 81

formand@numismatik.dk

Annoncer:

Torben Hansen

num-rap@numismatik.dk

Grafisk ansvarlig:

Torben Hansen

num-rap@numismatik.dk

Tryk: Dystan & Rosenberg

Annoncepriser (excl. moms og evt. repro):

Side 2, 4 eller Bagsiden kr. 1.600

Helside $\frac{1}{1}$ (126 x 188 mm): kr. 1.400

Halvside $\frac{1}{2}$ (126 x 86 mm): kr. 800

Kvartside $\frac{1}{4}$ (126 x 42 mm): kr. 500

Copyright:

Gengivelse og kopiering af signerede artikler eller dele deraf er kun tilladt med forfatterens skriftlige tilladelse. Omtale og korte uddrag af artikler og meddelelser er tilladt med kildeangivelser.

Næste nummer:

Ultimo august 2026

Deadline for bestilte annoncer:

25. juli 2026

ISSN 0105-8126
ISSN 2794-526X (web)

Indhold

<i>Jens Christian Moesgaard</i>	
Lidt om Slesvig-Holsten og mønter	5
<i>Frank Pedersen</i>	
Udkast til grønlandske pengesedler 1804	15
<i>Anders Harck</i>	
En (sandsynligvis) unik Christian IV Krone	21
<i>Søren Vesti Andersen</i>	
Jeg skulle have beholdt den 25-øre!	24
<i>Michael Wagner Christiansen</i>	
Sjove mønter, skæve mønter – Lidt morsomheder og finurlige betragtninger	26
Foreningsmøder i DNF...	30
Bestyrelsen i DNF	31

Dansk Numismatisk Forenings møder:

Bethesda

Rømersgade 17, 1362 Kbh K, Israels Plads

Se mere side 30 og 31

numismatik.dk

Stack's Bowers Galleries Presents Select Highlights from

THE L. E. BRUUN COLLECTION

A CORPUS OF SCANDINAVIAN MONETARY HISTORY

PART IV • MARCH 24-25, 2026
Kosciuszko Foundation House
15 East 65th Street, New York, NY

DENMARK. Danish West Indies. 50 Francs / 10 Daler, 1904. Copenhagen Mint. Christian IX. NGC MS-68.

DENMARK. Gold Bracteate, ND (500-550). Northern Jutland (?). Migration Period.
(image enlarged)

DENMARK. Tranquebar (Danish India). Pagoda, ND (1789). Tranquebar Mint. Christian VII. NGC MS-63.
(image enlarged)

DENMARK. 5 Ducat (1/2 Portugaloser), 1653. Copenhagen Mint. Frederik III. NGC MS-62.

DENMARK. Battle of Køge Bay Silver Medal, ND (1686). Copenhagen Mint. Christian V.
(image reduced)

LEGENDARY COLLECTIONS | LEGENDARY RESULTS | A LEGENDARY AUCTION FIRM

California Headquarters:
1550 Scenic Ave., Ste. 150, Costa Mesa, CA 92626
Copenhagen Office:
+45.88749409 • Toll Free: +45.80404942

Stack's Bowers
GALLERIES
America's Oldest and Most Accomplished Rare Coin Auctioneer
SBG DNF Sept2025 Bruun III HL 250901

CALIFORNIA • NEW YORK • BOSTON • MIAMI • PHILADELPHIA • NEW HAMPSHIRE
OKLAHOMA • HONG KONG • COPENHAGEN • PARIS • VANCOUVER

Lidt om Slesvig-Holsten og mønter

I kongeriget Danmark er der førstefødselsret – indtil 1953 kun for mænd – og ved kongens død blev ældste søn derfor konge (selv om kongen indtil 1660 formelt set blev valgt). Eventuelle yngre brødre fik ikke noget. Men i hertugdømmerne Slesvig-Holsten var der andre regler, og her kunne den danske konges yngre brødre få nogle bidder land at leve af. Som konsekvens blev Hertugdømmerne fra senmiddelalderen og frem delt op på kryds og tværs. Mange af disse sidelinjer til kongehuset lod slå egne mønter. Læg hertil, at andre instanser havde møntret fra gammel tid, og endnu andre fik den tildelt i tidens løb – så ser man for sig kludetæppet af forskellige udmøntninger (se kort side 14).

Den kongelige linje

Først og fremmest var det den danske konge, der fra gammel tid havde overhøjheden over hertugdømmet Slesvig – siden 1920 delt mellem Danmark (Sønderjylland) og Tyskland (Sydslesvig). Ved den gamle holstenske greveslægts uddøen tilfaldt ham i 1460 også grevskabet (fra 1474 hertugdømmet) Holsten, der var et len i Det tysk-romerske Rige. Trods alle delingerne (se nedenfor) havde den danske konge i de følgende århundreder også direkte magt over store dele af Slesvig-Holsten, og lod mere eller mindre kontinuerligt slå mønt her, efter 1544 med sin danske kongetitel ved siden af den hertugelige (tabel 1).

Det er væsentligt at gøre sig klart, at de kongelige dele af Slesvig-Holsten møntmæssigt ikke bare udgjorde en del af kongeriget, men var en selvstændig enhed med sin egen udvikling, der tilfældigvis delte hersker med kongeriget.

Gottorp i flere etaper

Den anden store spiller var hertugerne på Gottorp slot. I 1490 fik Kong Hans' lillebror Frederik, den senere kong Frederik I, som arv dele af Slesvig-Holsten. Senest 1514 startede han en udmøntning i Husum og siden på Gottorp, der fortsatte til hans død i 1533. Selv efter at han var blevet konge, anvendte han den holstenske hertugtitel på disse mønter uden at nævne kongetitlen. Hans søn Christian blev straks ved faderens død hertug og kort efter valgt til dansk konge som Christian III. De første år betitlede han sig ligeledes kun hertug af Holsten på mønterne præget på Gottorp (Galster 1972, s. 34-36).

Af Jens Christian Moesgaard

Mønter vises i ca. 120%. For billeder af mønter tak til Jan Bendix og Birger Bentsen, Stack's Bowers Galleries, Fritz Rudolf Künker, Bruun Rasmussen, CoinArchivesPro.

I 1544 blev hertugdømmerne igen delt. Christian III's halvbrødre Hans den Ældre og Adolf fik hver deres del. Førstnævnte holdt til i Haderslev og slog ikke mønt. Han døde 1580 uden efterkommere. Sidstnævnte havde sit hovedsæde på Gottorp Slot og blev stamfar til den slesvig-holstensk-gottorpske slægt. Den mistede under Store Nordiske Krig (1700-1721) de slesvigske dele af deres besiddelser til Danmark, og i 1773 afstod den også de holstenske dele i bytte for grevskabet Oldenburg.

Gottorperne prægede mønter, nogle tydeligt slesvigske (titel, våbenskjold), se eksempelvis Sieg Johan Adolf 3, fig. 1. Andre holstenske (eksempelvis med den tyske kejsers navn, se Sieg Johan Adolf 4.2-7, fig. 2) og atter andre fælles for begge landsdele. Der kendes en enkelt mønttype fra hertug Adolf (1544-1586), men ellers startede udmøntningerne først rigtigt i 1593, og de fortsatte til 1726, med en enkelt senere udmøntning i 1753 (Sieg 2017, s. 335-376).

Hertugdømmet Slesvig var som sagt et len under kongeriget Danmark (se også kort side 14). Gottorperne ønskede sig midt i 1600-tallet større selvstændighed og allierede sig derfor med Danmarks arvefjende Sverige. Ved fredsslutningerne i 1657 og 1660 blev det anerkendt, at de gottorpske dele af Slesvig skulle være suveræne, det vil sige helt fri af lensbånd til Danmark. Dette blev flere gange udfordret af Danmark, og da suveræniteten efter endnu en krise blev anerkendt igen i 1689, lod hertug Christian Albrecht slå en dukat, der på bagsiden viser ham selv kravle op af et bjerg med torne og truende skyer mod toppen,

Figur 1. Gottorp. Johan Adolf. 1/2 taler 1595

Figur 2. Gottorp. Johan Adolf. 1/24 taler 1599

Figur 3. Gottorp. Christian Albrecht. Dukat 1689

Figur 4. Gottorp, Frederik 4. Taler 1698

Figur 1

Figur 2

Figur 3

Figur 4

hvor hertugkronen er. Indskriften er hertugens valgsprog: PER ASPERA AD ASTRA: gennem besværligheder til stjernerne (Sieg 10.4, se fig. 3). Også på andre mønter fremhæves suveræniteten. Normalt består titulaturen på mønterne af en lang række titler. Eksempelvis på rigsdaleren 1698: HND SH SED-CIOED = arving til Norge, hertug af Slesvig, Holsten, Stormarn og Ditmarsken, greve af Oldenburg og Delmenhorst (Sieg Fr.IV 9.2, se fig. 4). På rigsdaleren 1700 står der derimod blot D G DVX SVPREMVS SLES = af Guds nåde, suveræn hertug af Slesvig (Sieg Fr.IV 9.3). Så er det slået fast!

Gottorp-familien havde succes på den internationale scene, da forskellige grene af den regerede Sverige fra 1751 til 1818 og Rusland fra 1762 til 1917.

Bispedømmerne

Bispedømmet Lybæk var også en territorialstat med møntret. Territoriet var forskellige landområder i nærheden af Lybæk, men ikke selve byen, der nød stor selvstændighed. Fyrstebisperne kom fra den gottorpske slægt. Ofte var det den regerende hertug, andre gange et yngre medlem af slægten. Når det var en regerende hertug, fremgik det af bispetitlen og/eller Lybæks kors i våbenskjold på mønterne.

Gottorperne var også i lange perioder ærkebisper af Bremen, hvis to nøgler indgik i våbenskjoldet. Ærkebispens regerede landet lige på den anden side af Elben og helt over til Weser – med undtagelse af selve byen Bremen. I 1634 overtog den danske prins Frederik (senere Frederik III) titlen og territoriet og lod præge mønter (Sømod 2012, s. 166-179), se fig. 5-6, indtil det blev omdannet til et hertugdømme og overgik til Sverige ved den westfalske fred i 1648 (Ahlström m.fl. 1980, s. 146-158). Dette område var ikke i egentlig forstand en del af Slesvig-Holsten, men møntmæssigt lignede det meget.

Figur 6

Figur 5. Ærkebispedømmet Bremen Frederik 3. Søsling 1641.

Figur 6. Ærkebispedømmet Bremen Frederik 3. Speciedaler 1641

Figur 7

Figur 7. Sønderborg, Hans den Yngre.
2-, 4- og Dobbeltskilling
(Sieg 3, 4, 12) og den imponante daler 1622 (Sieg 16.2).

Sønderborg med sidelinjer

I 1564 fik Frederik II's yngre bror Hans den Yngre nogle dele af Slesvig-Holsten med hovedsæde i Sønderborg. Hans lod præge mønter 1604-1622 (Jensen 1971), se fig. 7. Ved hans død i 1622 blev hans besiddelser delt i fem mellem hans sønner. I alle fem dele undtagen Ærø blev der sporadisk præget mønter: i Sønderborg 1624-1627, i Glücksborg 1632-1716, i Nordborg i 1676 og i Plön 1625-1690 og igen i 1760-1761 (Jensen 1971; Sieg 2017, s. 319-326).

Pinneberg og Rantzau

En sidelinje af den gamle holstenske greveslægt, Schauenburgerne, fortsatte med at regere grevskabet Pinneberg nordvest for Hamborg. De lod præge mønter i betydeligt tal i Altona (Sømod 2012, s. 136-160), se fig. 8. Schauenburgerne prægede også mønter i deres grevskab Schauenburg i Vestfalen, og det er nogle gange svært at skelne mellem de to udmøntninger. Slægten uddøde i 1640, og en del af grevskabet Pinneberg gik til den danske konge, en del til den gottorpske hertug.

Sidstnævnte del overgik i 1649 til Christian Rantzau. Året efter fik han som rigsgreve møntret. Han og hans søn lod præge mønter 1655-1689 (Sømod 2012, s. 161-163).

De omkringliggende områder

Byerne Lybæk og Hamborg havde også egen møntret med betydelige udmøntninger, se fig. 9-11. Tidligere havde også andre byer, såsom Flensborg, Kiel, Oldesloe, Rendsborg og Itzehoe ladet slå egen mønt, men i den her behandlede periode var disse udmøntninger ophørt. I vore dage er Lauenborg også en del af den tyske delstat Slesvig-Holsten – der lod hertugen af Sachsen-Lauenborg og bispem af Ratzeburg præge mønter. Slesvig-Holsten og nærmeste omegn var virkeligt et klude-tæppe af forskellige udmøntninger!

Figur 8

Figur 9

Figur 10

Figur 11

Mellem lybsk og dansk møntregning

Den lybske møntregning var den dominerende i hele Nordtyskland i tidlig nyere tid. De fleste møntherrer i Slesvig-Holsten lod slå mønt efter denne møntregning.

Der var dog undtagelser fra denne regel i den danske konges møntrække. I kongeriget slog man efter dansk møntregning, hvor 2 skilling dansk var lig med 1 skilling lybsk. Det er derfor interessant at se på, hvilken møntregning den danske konge anvendte i Slesvig-Holsten – den danske eller den lybske (tabel 1). Her skal man kun se på småmønterne, da guldmønt og speciedalere generelt blev slået efter international standard. Man ser, at indtil 1670 er hovedreglen, at kongen i Slesvig-Holsten lader præge efter lybsk møntregning. Der er kun ganske enkelte undtagelser med danske mønter 1627-1629, 1645 og 1659-1660, perioder, der falder sammen med dansk krigsdeltagelse med ekstraordinære behov for finansiering.

Fra 1671 blev der stort set kun udmøntet efter dansk møntregning. Den sjældne 3 skilling lybsk 1680 (Hede 124) er i følge Hede at anse som en prøvemønt for en aldrig realiseret genoptagelse af prægning efter lybsk møntregning. Her kan det måske være interessant at nævne, at hertug Karl Frederik af Gottorp (1702-1739) ikke benævner sine småmønter efter lybsk møntregning, men som "fürstliche schleswig-holsteinische Landesmünze" (Sieg 2017, s. 371-376).

Figur 8. Pinneberg, Ernst 3. ½ Taler u.å. (1621-22), Lange 920.

Figur 9. Byen Lübeck. ½ Taler 1546. Behrens 200a.

Figur 10. Byen Hamburg. Taler 1621 med Ferdinand 2's. navn.

Figur 11. Byen Hamburg. Doppelschilling (15)97 med Kaiser Rudolf 2's. navn.

Figur 12

Figur 13

Figur 12. Gottorp. Johan Adolf.
1/16 taler 1597.

Figur 13. Gottorp. Johan Adolf.
1/16 taler 1608.

I 1788 indførtes en møntreform i Slesvig-Holsten, der indførte slesvig-holstensk kurant, men det er en historie, der går ud over rammerne for denne artikel.

Typevalg og cirkulation

I valget af motiver til mønterne indskrives eksempelvis Gottorp, Sønderborg og Pinneberg sig tydeligt i nordtysk tradition. For eksempel har dreiling, søsling, skilling og dobbeltskilling ($\frac{1}{128}$, $\frac{1}{64}$, $\frac{1}{32}$ og $\frac{1}{16}$ daler) fra årene omkring 1600 på forsiden våbenskjold og på bagsiden som regel de karakteristiske forsirede kors (Sieg Johan Adolf 1-3, 5-6, Frederik 6-7; Jensen 5; Sømod 3731, se fig. 12), som man i forskellige variationer også finder eksempelvis i by-udmøntningerne fra Hamborg og Lybæk (Saurma 1854, 1856, 1897, 1906-1908). Der er også en del dobbeltskillinge med den tyske ørn (Sieg Johan Adolf 5.1, 6.8; Jensen

Tabel 1. Prægning af småmønt i Slesvig-Holsten, kongelig linje, 1544-1788

	Møntsted	Lybsk møntregning	Dansk møntregning
1544-1556	Flensborg	H Chr.3 21-22	-
1566-1571	Flensborg	H Fr.2 30-34	-
1590-1593	Haderslev	<i>Kun guld mønt</i>	
1619-1626	Glückstadt	H Chr.4 167-172	-
1627-1629	Glückstadt	-	H Chr.4 173-174
1640-1647/48	Glückstadt	H Chr.4 175-178	H Chr.4 179 (1645)
1657-1660	Glückstadt	H Fr.3 149-150	H Fr.3 153 (1659-60)
1664-1670	Glückstadt	H Fr.3 151-152	-
1671-1682	Glückstadt	H Chr.5 124 (1680)	H Chr.5 121-123
1692-1697	Glückstadt	-	H Chr.5 125-130
1702-1716	Glückstadt	-	H Fr.4 58-59
1716-1720	Rendsborg	-	H Fr.4 62-63
1768-1769	Rethwisch	<i>Kun speciemønt</i>	
1771-1788	Altona	-	H Chr. 7 28A 33B-C, 37-38

H = Hede 1978

Figur 14

Figur 16

Figur 15

Figur 17

Figur 18

Figur 19

Figur 20

6-7; Sømod 3732-3733, 3737-3738, 3741, 3748-3750, se fig. 13). Den meget karakteristiske Apfelgrochen ($\frac{1}{24}$ daler) var også populær (Sieg Johan Adolf 4; Sømod 3702...3784) – den har fået sit navn efter rigsæblet på bagsiden (fig 2).

De kongelige udmøntninger i Flensborg 1544-1571 bærer også tysk-inspirerede motiver med tilsvarende forsirede kors (Hede Chr.III 21-22, Fr.II 30-31, se fig. 14 og 15). Da Christian IV igangsatte sin udmøntning i det nyanlagte Glückstadt, der have til formål at udkonkurrere Hamborg – intet mindre! – anvendte han originale motiver med sit kronede monogram C4 eller buste med dansk våbenskjold på forsiden og Lykens gudinde Fortuna som motiv på bagsiden (Glück = Lykke) (Hede 170, 175, se fig. 16 og 17).

I slutningen af hans regering ser man dog et mere almen nordtysk design med værdien i flere linjer på bagsiden, eksempelvis i tre-skillingen = $\frac{1}{16}$ daler med kongens buste på forsiden (Hede 176). Dette motiv fortsatte ind i Frederik III's regeringstid (Hede 149, 152 se fig. 18). Det er for regionen, det normale motiv, som man også ser i Gottorp (Sieg Fr.III 7.3-8, Chr. Alb. 3, se fig. 20), Bremen (Hede 4; Ahlström m.f.l. nr. 4-5, 33-39), Plön (Sømod 3657) og mange andre steder i Nordtyskland. Motivet findes også på $\frac{1}{8}$ daler (fig. 19). De mønter, som kongen lod præge efter dansk møntregning, havde derimod rent dansk design (Hede Chr.IV 173-174, 179, Fr.III 153, se fig. 21 og 22).

Kongelige udmøntninger.

Figur 14. Christian 3. Flensborg. Søsling 1545.

Figur 15. Frederik 2. Flensborg. Skilling u.å.

Figur 16. Christian 4. Glückstadt. 8 Skilling 1642.

Figur 17. Christian 4. Glückstadt. $\frac{1}{16}$ -Rigsdaler / 3 Skilling Lybsk 1623.

Figur 18. Frederik 3. Glückstadt. $\frac{1}{16}$ -Rigsdaler / 3 Skilling Lybsk 1665.

Hertuglige udmøntninger.

Figur 19. Gottorp. Frederik 3. $\frac{1}{8}$ Rigsdaler / 6 Skilling lybsk 1626

Figur 20. Gottorp. Christian Albrecht. $\frac{1}{16}$ Rigsdaler / 3 Skilling lybsk 1671

Figur 21

Figur 21. Christian 4. Glückstadt, 2 mark 1645

Figur 22. Frederik 3. Glückstadt, 4 mark 1659

Figur 22

Det er interessant at se, at i slutningen af 1600-tallet og starten af 1700-tallet minder designet af en del af Gottorpmønterne om de danske kongelige mønter. Man valgte nogle gange våbenskjoldet med de to slesvigske løver, som ligner det danske tre løver, frem for at anvende det holstenske nældeblad. Der gik som allerede nævnt 2 danske skillinger på 1 lybsk.

De gottorpske søslinge og en-skillinger 1681-1682 (Sieg Chr. Alb. 12.1-3, 13.2-6, se fig. 23) er således det samme værd som de danske en- og to-skillinger 1676-1681, præget i København (Hede Chr.V 74-75, se fig. 24) – og de har helt samme design. Tilsvarende ligner den gottorpske 2 skilling 1693 (Sieg Chr. Alb. 14.3, se fig. 25) den danske 4-skilling 1693-1694, præget i Glückstadt (Hede Chr.V 128, se fig. 26) – her hjælper det, at de to herskeres monogram ligner hinanden. Den gottorpske 6 skilling 1722-1726 (Sieg Karl Frederik 8, se fig. 27) og 6-skillingen 1723-1724 fra bispedømmet Lybæk (Sømod 3850) minder meget om de danske 12 skillinge 1710-1719 (Hede Fr.4 43, se fig. 28).

Meget af dette var naturligvis tidens mode, og tilsvarende design kan findes i mange andre nordtyske områder, men der var sikkert også et element af et ønske om genkendelse og anerkendelse af mønten som værende af samme værdi for at lette dens accept i omløbet. Gottorpske og andre mønter fra Slesvig-Holsten cirkulerede faktisk i det egentlige Danmark – det kan man se af møntfundene.

Skattefundet fra Vejle, nedlagt efter 1615, som var helt domineret af gottorpske dobbeltskillinger, er sandsynligvis bragt direkte af en rejsende sydfra fra hertugdømmerne (Jensen 2002, s. 33-34). Det afspejler således ikke direkte det typiske møntomløb i det egentlige Danmark, men mange andre fund viser, at de var overalt i mindre mængder. Eksempelvis indeholdt den legendariske Balle-skat, nedlagt under krigen

Figur 23

Figur 24

Figur 25

Figur 26

Figur 27

Figur 28

1657-1660, adskillige mønter fra Hertug Hans den Yngre af Sønderborg, Gottorp, Pinneberg og ærkebispedømmet Bremen (Bendixen 1974, nr. 11470-11758).

Også blandt de 568 mønter i Fortunstræde-fundet fra København, nedlagt efter 1719, var der ni småmønter fra Gottorp (Lindahl 1960). Mønterne nåede også til Skåne, som man ser i Buddahus-fundet, nedlagt i 1660'erne (Jensen 1989, nr. 1359-1406, A27-28). De optræder også jævnligt blandt kirkegulvsfundene. I Sydjylland kan de være hyppige, som f.eks. de 5 eksemplarer i Øster Starup kirke ved Vejle, mens de længere væk var sjældnere, som de to stykker i Holmens Kirke i København (Mørkholm 1972, s. 194-195).

Denne gennemgang af forskellige aspekter af Slesvig-Holstens mønthistorie er bare en række eksempler, som langt fra udtømmer emnet.

Litteratur

Ahlström, Bjarne, Yngve Almer & Kenneth Jonsson, *Sveriges besittningsmynt*, Stockholm 1980.

Bendixen, Kirsten, "Sølvskatten fra Balle og Christian IV's møntpolitik",

Årbøger for Nordisk Oldkyndighed og Historie 1973 (1974), s. 131-181.

Galster, Georg, *Unionstidens udmøntninger*, København 1972.

Hede, Holger, *Danmarks og Norges mønter*, 3. udgave, København 1978.

Jensen, Jørgen Steen, *Hertug Hans den Yngre*, Sønderborg 1971.

Figur 23. Gottorpsk 1-skillig 1682, Chr. Albrecht.

Figur 24. 2-skillig 1680, præget i København Christian. V.

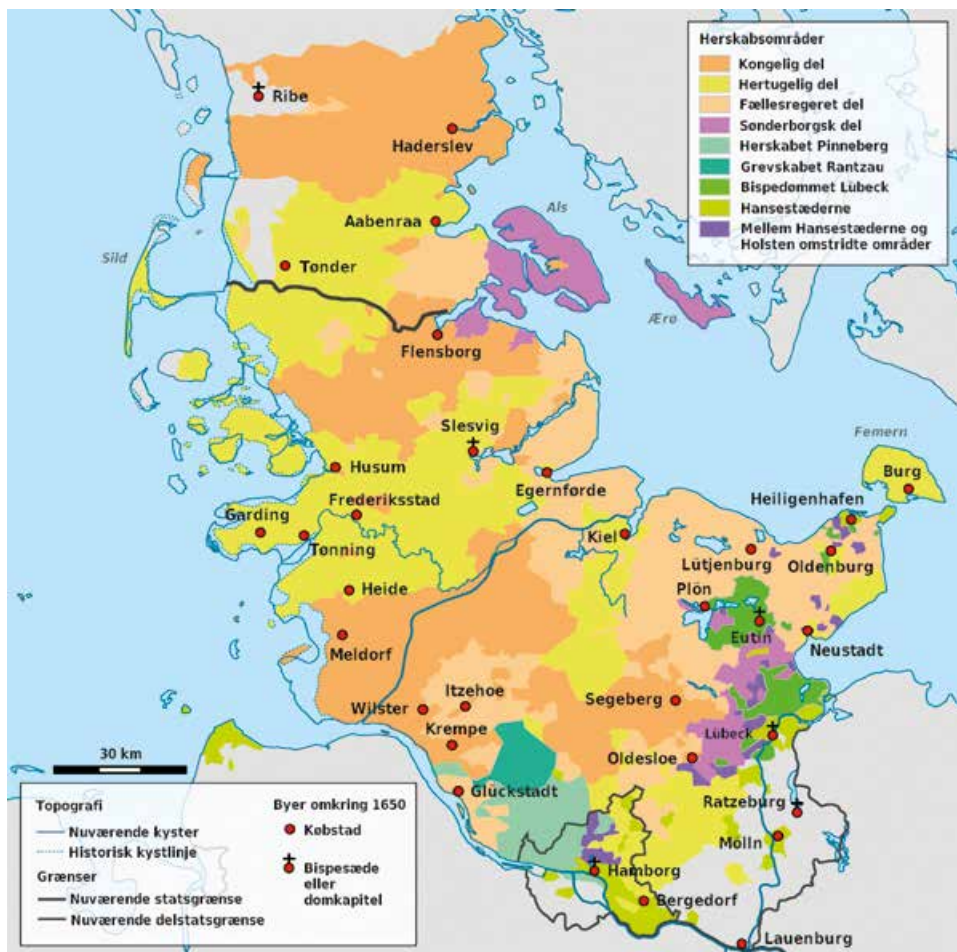
Figur 25. Gottorpsk 2-skillig 1693, Chr. Albrecht.

Figur 26. Dansk 4-skillig 1693 præget i Glückstadt af Christian V.

Figur 27. Gottorpske 6-skillig 1724, Karl Frederik.

Figur 28. Dansk 12-skillig 1718, Frederik. 4.

- Jensen, Jørgen Steen, "Det skånske møntfund fra Buddahus 1894/95", *Lit. Festskrift till Lars O. Lagerqvist*, Stockholm, 1989, s. 171-183
- Jensen, Jørgen Steen, "Sønderjyllands mønthistorie til 1864", *Sønderjyske Årbøger* 2002, s. 7-60.
- Lindahl, Fritze, "Møntfund i Fortunstræde 3", *NNUM* 1960, s. 72-73.
- Mørholm, Otto, "Den Kongelige Mønt- og Medaillesamling, København 1970", *NNÅ* 1971 (1972), s. 189-197.
- Saurma-Jeltsch, Hugo von, *Die Saurmasche Münzsammlung*, Berlin 1892.
- Siegs Møntkatalog*, Norden, årgang 2017, København 2016.
- Sømod, Jørgen, *Mønter fra Slesvig & Holsten 1460-1923*, Frederiksberg 2012.

Kort: MarianneES~commonswiki

Udkast til grønlandske pengesedler 1804

Udstedte sedler

Ved kongelig resolution af 16. maj 1804 fik direktionen for Den Grønlandske Handel bemyndigelse til at udstede pengesedler (kreditbeviser) til brug for handelsstederne i Grønland.¹ Der blev trykt seks forskellige nominaler: 6 skilling, 12 skilling, ¼ Rigsdaler, ½ Rigsdaler, 1 Rigsdaler og 5 Rigsdaler. Alle dateret 1804.

Sedlerne har ca. 165 x 110 mm format, hvidt papir og blanke bagsider. De trykte sedler er påført håndskrevne numre og underskrifter. Se også note².

Tilbud på fremstilling af sedlerne

Under et besøg ved Rigsarkivet i København blev jeg opmærksom på en skrivelse, der omhandler de nævnte sedler.³ Artiklen er forfattet af P. V. Angelo, og som det vil kunne ses nedenfor, omhandler den Angelos svar til Den Grønlandske Handel, hvor han redegør for de betingelser, han stiller for at påtage sig arbejdet med sedlernes "Stikning og Trykning m.v.":

Promemoria!

Den mig af Directionen for den grønlandske Handel proponerede [foreslåede] Stikning og Trykning af Sedler, som skulle sættes i Omløb i Grönland, seer jeg mig i Stand til at paatage mig, paa følgende Vilkaar:

- a. For de dertil udfordrende 7 Pladers Stikning, samt Pladernes Anskaffelse ... i alt 100rd*
- b. For deres Vedligeholdelse, aarlig 50rd*
- c. For Trykningen paa Pergament, naar jeg selv behager samme tillagt, .. Pr 100 st..... 4rd*
- d. men paa Papiir, som klines paa Pap, naar dette tillige af mig besörges ..Pr 100 st..... 3rd*

Det Antall Sedler, Directionen har tilkjedeget mig at behöve strax, circa 20,000 stk, vil jeg kunne levere til Marts Maanedes Udgang, naar jeg strax kan begynde paa Stikningen; og jeg maa derfor tjenstligt udbede mig at Directionens Bestemmelse saasnaart muligt maatte meddeles mig. –

Kjöbenhavn, den 16 Janu: 1804. P.V.Angelo

Af Frank Pedersen

- 1) *J. Wilcke, Specie, - Kurant- og Rigsbankdaler, København 1929, s. 490-492.*
- 2) *- Peter Flensborg og Jan Bendix, Siegs seddelkatalog Danmark 1695-2009, København 2009, s. 190-192.*
- Thomas Høiland (TH) auktion 133, 16. april 2010, Johnny & Jette Bæhr, Grönlands betalingsmidler, s.12-13.
- Dansk Mønt, www.danskmoent.dk > pengesedler > Grönland.
- 3) *Rigsarkivet i København, Finanskollegiet, Journalsager 1784-1811, 16. jan. 1804, ad. J. nr. 938 og 959.*

Der var vedlagt syv forskellige udkast til seddeltyper, men det fremgår ikke, om Angelo var ophavsmand til udkastene.

Sammenligning mellem de udstedte sedler og udkastene til dem

I det følgende beskrives de væsentligste forskelle mellem de udstedte sedler og de udkast, der blev forelagt myndighederne til godkendelse.

6 skilling med sort tekst og figur.

De væsentligste ændringer i forhold til udkastet var:

- Teksten trykt i en rombe
- "Sex Skilling Dansk Courant. Köbenhavn 1804" tilføjet i slutningen af teksten
- "C7" uden for romben
- "Nº" tilføjet foroven til højre

DNF'S HJEMMESIDER MED VURDERINGSPRISER:

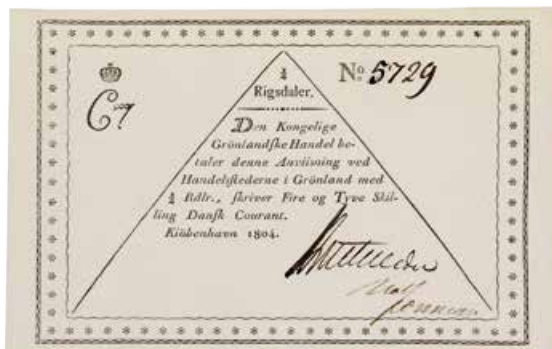
møntkataloget.dk

seddelkataloget.dk

12 skilling med rød tekst og figur.

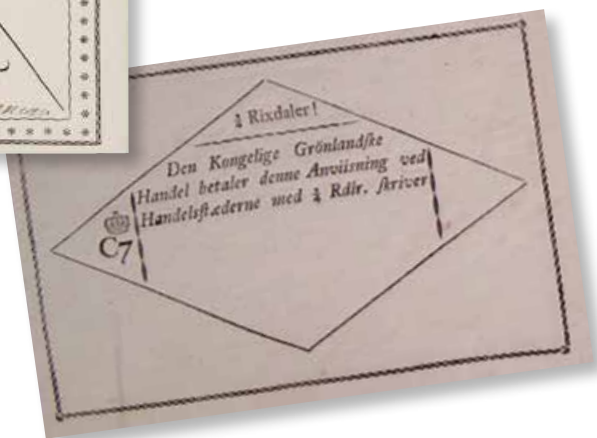
Ændringerne i forhold til udkastet svarer til ændringerne ved 6 skilling bortset fra, at den tilføjede tekst er "Tolv Skilling Dansk Courant. Kiøbenhavn 1804".

1/4 rigsdaler med sort tekst og figur.

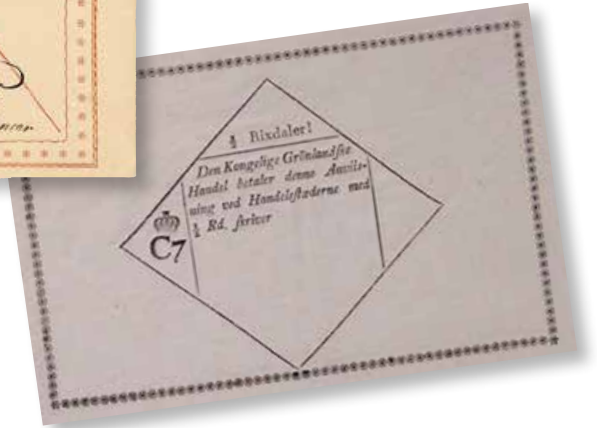
De væsentligste ændringer i forhold til udkastet var:

- Teksten trykt i en trekant
- "Fire og Tyve Skilling Dansk Courant. Kiøbenhavn 1804" tilføjet i slutningen af teksten
- "C7" uden for trekanten
- "No" tilføjet foroven til højre

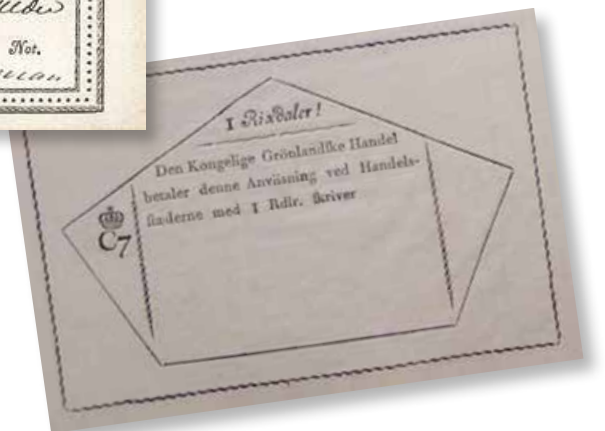
½ rigsdaler med rød tekst og figur.
Ændringerne i forhold til udkastet svarer til ændringerne ved ¼ rigsdaler bortset fra, at den tilføjede tekst er "Otte og Fyrgetyve Skilling Dansk Courant. Kiöbenhavn 1804".

1 rigsdaler med sort tekst.

De væsentligste ændringer i forhold til udkastet var:

- Ingen figur omkring teksten
- "Een Rigsdaler Dansk Courant. Kiöbenhavn 1804" tilføjet i slutningen af teksten
- "C7" foroven til venstre i særskilt ramme
- "No." tilføjet foroven til højre
- "Rixdaler !" ændret til "Rigsdaler."
- "Not." tilføjet fornedet til højre.

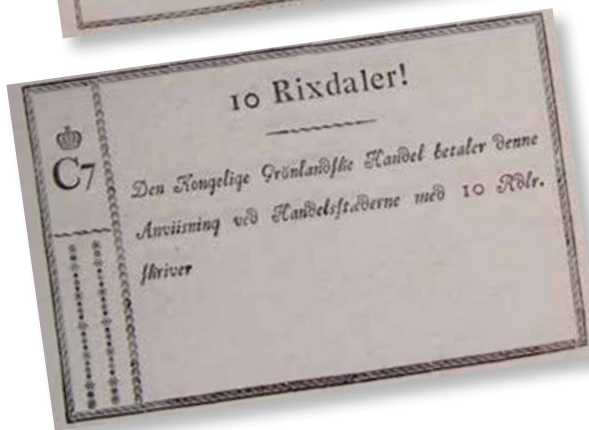

5 rigsdaler med rød tekst.

Ændringerne i forhold til udkastet svarer til ændringerne ved 1 rigsdaler bortset fra, at den tilføjede tekst er "Fem Rigsdaler Skilling Dansk Courant. Kiøbenhavn 1804".

Der blev fremstillet et udkast til 10 rigsdaler seddel, men denne blev ikke udstedt.

WESTJYSK COINS

KØB OG SALG AF GULD, SØLV,
GAMLE MØNTER OG SEDLER.

TLF.: +45 28 11 69 49

SØNDERGADE 9, 6920 VIDEBÆK

WWW.WESTJYSK-COINS.COM

Sælg til top priser!

Takket være vort enorme kundegrundlag så har de sidste auktioner givet os udmærkede priser for bl.a. mønter, sedler og gode filatelistiske objekter. Kontakt os for gratis værdivurdering.

 Skanfil

www.skanfil.no | Skanfil Århus: 41 99 02 99 | arhus@skanfil.no
Skanfil Fredensborg: 46 56 38 57 | niels@skanfil.no

En (sandsynligvis) unik Christian IV Krone

Af Anders Harck

I 2008 følte jeg, at jeg havde godt overblik over Christian III's Kronemønt, og jeg skrev en artikel til Numismatisk Rapport Nr. 97 (Harck 2008). Min overlegne holdning om at kende disse Kronemønter blev så i august 2015 gjort til skamme, idet en helt ny type dukkede op på en lauritz-auktion. Der er tale om en ny kombination af i forvejen kendte stempler, men da der altså er tale om to meget specielle stempler, er det blevet til en helt ny kronetype, og denne er selvfølgelig medtaget i mit online katalog (Type 13.2.4). På forsiden er der tale om det meget karakteristiske 'Ringbrynje'-stempel, og på bagsider er der tale om det ligeså karakteristiske stempel med trebladet krone.

Eftersom jeg havde gjort et stort arbejde med at samle materiale i 2008, hvor typen altså hverken var kendt af mig eller Schou, antog jeg straks, at mønten er overordentlig sjælden. Nu er der gået yderligere 10 år, uden at andre eksemplarer er kommet til mit kendskab, og jeg vil derfor med denne artikel gøre opmærksom på mønten og hævde, at den sandsynligvis er unik. Hvis en læser af nærværende artikel har kendskab til et andet eksemplar end det viste, hører jeg meget gerne om det. Min mail kan findes i online kataloget under 'Henvisninger og Kontakt'.

Litteratur

Harck, Anders: Varianter af Christian IV's kronemønt 1618-1621 i: *Numismatisk Rapport* 97 (2008) side 7-29

Harck, Anders: <https://sites.google.com/view/cxhyrz-4>

H. H. Schou: *Beskrivelse af danske og norske mønter 1448-1923*. København 1926

Vi køber guld og sølv til højeste dagspris. Se vores prisberegner på vores hjemmeside, eller kom ind i en af vores butikker og få den bedste pris på dit guld og sølv i dag.

Ved særligt store eller værdifulde samlinger kommer vi også ud til hjemmевurdering, i hele landet. Kontakt os for en særskilt aftale.

Vi køber alt inden for guld og sølv, mønter og sedler, smykker og andre værdier. Besøg vores butikker for en uforpligtende vurdering. Personlig service, uden tidsbestilling, med fuld diskretion. Tøm kommodeskuffen og kom forbi. Vi sætter pris på dine værdier.

København
Frederiksborggade 37 st.th
1360 København K
Tirsdag til Fredag
kl. 10 til 17

www.gold-coins.dk
goldcoins.dk@gmail.com
tlf: 20 99 95 20

Odense
Asylgade 11 st.tv
5000 Odense C
Mandag til Torsdag
kl. 10 til 17

- Månedlige netauktioner
- Startpriser ned til 50 kr.
- 30 år med samme ejer

FriMynt 2026

50-ÅRSJUBILEUM FÖR DEN
INTERNATIONELLA MYNTMÄSSAN

Välkommen!

11 april kl 11.00-17.00

TEKNIKHALLEN / OLYMPIA
FILBORNAVÄGEN 9, HELSINGBORG, SVERIGE

www.frimynt.se

Jeg skulle have beholdt den 25-øre!

En tabt mønt fra en kongelig?

Af Søren Vesti Andersen

Tak for lån af foto til Jan Bendixen og TJH.

Da jeg var dreng i 1950'erne, blev jeg, når mor og far havde fået gæster om eftermiddagen, sendt til bageren, hvor jeg skulle købe kager til kaffen. Normalt var det en vandkringle, men sommetider også flødekager så som napoleonskager eller medaljer med en rød geleklæt på toppen, der blev båret hjem. Men sidst på måneden kunne det godt kun blive til studenterbrød, som der var mange der købte. Bunden var lagkagebund derpå noget fyld og så igen lagkagebund øverst med hvid glasur og krymmel. De havde en højde & brede på ca. 2½ cm. Og det bedste var, at disse studenterbrød kun kostede 12 øre.

Allerede dengang var jeg glad for søde sager. Så da jeg nede i vores gård, tæt ved skraldehuset, en dag fandt en mønt, der lignede en 25-øre, tænkte jeg straks på, at jeg kunne få to studenterbrød for den mønt. Men jeg havde godt nok min betænkning derved, for hvad nu hvis bagerdamen ikke ville tage imod mønten.

Men den søde tand overvandt. Så hos bageren sagde jeg, at jeg skulle have to studenterbrød, og idet hun lagde dem op på disken snuppede jeg dem, lagde mønten, og for ud af bagerforretningen. Og jeg skulle ikke have 1 øre tilbage, for hvad hvis hun ikke ville kendes ved denne specielle 25-øre, som kun havde tallet 19, som nok var starten på et årstal, og der var ikke rundt hul i midten.

I 1960 havde jeg fået en læreplads som tømrer, og her blev min interesse for mønter vakt ved, at jeg i en lejlighed skulle fjerne nogle paneler, og her i en sprække langs

gulvbrædderne dukkede en 2- og 5-øre op. Jeg havde ikke set sådanne øre-mønter før – 2-øren var fra år 1902 og 5-øren var fra år 1907 – så jeg lagde dem i min vestelomme, og da jeg kom hjem viste jeg dem for mine forældre, som dog kunne huske, at de havde set sådanne mønter før.

Min far røg cigarer og cerutter. Han havde for vane at gemme de tomme cigarkasser, så jeg spurgte, om det var muligt at få en cigarkasse til opbevaring af mine fundne mønter, og det fik jeg. En del år efter, inde ved Jorcks Passage i København, var der en butik med frimærker og mønter. Her gik jeg ind for at spørge om mine fundne mønter var noget værd – og det var de, selv om det ikke var ret meget, noget med 7 og måske 10 øre, men det var nok for mig, så det blev starten på min samling af danske mønter. Da så det første Siegs-katalog udkom, kunne jeg genkende min bager-mønt, som var afbilledet som prøvemønt, og i senere kataloger med betegnelsen RRR – ak og ve.

Inde i Forum var der møntmesse på første sal, og her traf jeg Knud Hornhaver, som boede i samme gård som mig. Jeg fortalte ham om mønten, og han var sikker på, at det var en af vores andre legekammeraters far, som han vidste arbejdede på Den Kongelige Mønt, der måtte have tabt den.

Sjove mønter, skæve mønter

Af Michael Wagner
Christiansen

Lidt morsomheder og finurlige betragtninger

Tilbage i marts 2025 udkom Numismatisk Rapport nr. 166, og på forsiden var der placeret et billede af en noget usædvanlig variant af Frederik III's berømte Eben Ezerkronemønt. I stedet for det velkendte motiv, hvor Guds retfærdige sværd afhugger en hånd, der begærligt rækker ud efter den danske krone, rækker hånden nu i stedet ud efter Grønland.

Hånden på den originale mønt tilhører den svenske konge Karl X Gustav, mens hånden på billedet nok må tilskrives en vis begærlig amerikaner.

Den slags humor flourerer i stor stil på internettet, hvor enkelte detaljer i kendte billeder ændres – ofte ved hjælp af kunstig intelligens – for at give dem en humoristisk vinkel på et aktuelt tema. Der findes også en anden tilgang, hvor det originale billede ikke ændres, men i stedet tilføjes en kort tekst, der på tilsvarende vis giver det et humoristisk tvist.

Efter at have oplevet, hvordan rigtig mange medlemmer morede sig gevaldigt over billedet af den ændrede Eben Ezermønt, tænkte jeg, at det må vi da gøre oftere. Møntsamlere og numismatikere bliver nok ofte opfattet som lidt støvede og nørdede personligheder – hvilket måske også til dels er sandt – men vi kan altså også være sjove og se tingene fra nogle skæve vinkler.

Humor er naturligvis meget individuelt, og det er sjældent, at alle synes, den samme joke er sjov. Det er helt i orden. Jeg ved ikke, hvem der lavede den fantastiske Eben Ezer"variant", men vedkommende har virkelig gjort det godt – der er vel højst nogle enkelte amerikanerne, der ikke synes, den er sjov.

Hvis andre har mod på at prøve kræfter med mønt-humor, så send gerne jeres sjove billeder til num-rap@numismatik.dk. Vi vil løbende udvælge et sjovt billede til de kommende udgivelser – husk blot at angive, hvor det oprindelige billede stammer fra.

For lige at sætte gang i initiativet bringer vi her to hjemmelavede møntjokes. Jeg håber, I finder dem sjove.

Foto: coinarchives.com
bruun-rasmussen.dk

Det er et interessant faktum, at den romerske kejser Marcus Julius Philippus, døde ganske kort tid efter at have udgivet en mønt, hvorpå hans kone, Otacilia Severa, sås på den ene side, og en flodhest på den anden!

Numismatikere har længe diskuteret, om portrættet på Danmarks første mønt forestiller Odin eller Jesus. Det er dog ganske interessant, at begge guddomme imidlertid afviser, at billedet skulle forestille dem.

Uden at kunne spå om fremtidige danske tema-mønters motiver, så må de gamle grækernes "Satyr voldtager nymfemotiv" nok anses for at være blandt de mindre sandsynlige!

DNFs stor-auktion

Bent Petersen

Lørdag 19. september 2026 · del 5

Kl. 10-18 | Bethesda Rømersgade 17

Omkring 500 numre
indenfor mange spændende
numismatiske emner

Hæng dine kære om halsen

Fra motiv til smykke eller medalje fra et digital foto.
Et helt specielt minde til en særlig dag.

**Villadsen
Metal & Design**
4056 8906
danske-medaljer.dk

Medalje fra den berømte "Danmark-ekspedition" i 1906-1908 var under hammeren

Den sjældne sølvmedalje fra Danmark-ekspeditionen med portrætter af de tre omkomne ekspeditionsmedlemmer, Ludvig Mylius-Erichsen, Niels Peter Høeg Hagen og Jørgen Brønlund.

Medaljen var på Bruun Rasmussens Onlineauktion den 18. januar og fik 5.500 i hammerslag.

Uddrag af pressemeddelelse fra Bruun Rasmussen

En "levende" varde i Qaqortog "Det hvide", (Julianehåb) Grønland. Efter sigende har fortografen gemt en 20-Kroner 2006 med motivet "Tre Brødre" et sted i varden.

Foto Rene Villadsen

Medaljen blev fremstillet og overrakt ved en mindehøjtidelighed 25 år efter hjemkomsten fra den skæbnesvangre ekspedition, som kostede tre af deltagerne livet.

I 1906 satte en ekspedition kursen mod Nordøstgrønland med et stærkt hold af videnskabsfolk, slædeførere og kunstnere. Lederen af ekspeditionen var den unge polarforsker Ludvig Mylius-Erichsen, der ville udforske og kortlægge et af de mest utilgængelige områder i Nordøstgrønland. Den farefulde færd endte fatalt for Mylius-Erichsen og to andre besætningsmedlemmer, der omkom i det barske klima.

På 25-årsdagen for hjemkomsten samledes de overlevende i 1933 til en mindehøjtidelighed på Trollesminde i Rørvig, hvor de hver især fik overrakt en sølvmedalje (medaljør ukendt) med portræt af de tre omkomne ekspeditionsmedlemmer, Ludvig Mylius-Erichsen, kartografen premierløjtnant Niels Peter Høeg Hagen og kateketen Jørgen Brønlund.

Danmark-ekspeditionen 1906-1908 skulle vise sig at kaste lys over det hidtil ukendte Nordøstgrønland. Under slæderejsen nåede ekspeditionen frem til den afgørende erkendelse, at Peary Land ikke var adskilt fra resten af Grønland, som man hidtil havde antaget, og at den formodede Peary-kanal ikke eksisterede, men i virkeligheden var Independence Fjord.

Rejsen blev derfor langt længere end planlagt. Den forlængede rejse – kombineret med sult, udmattelse og det barske klima – fik skæbnesvangre følger. På tilbagerejsen omkom de tre nævnte deltagere.

Brønlunds dagbog og Høeg Hagens kortskitser blev senere fundet og gjorde det muligt at klarlægge ekspeditionens sidste færd og vigtige opdagelser.

DANSK NUMISMATISK FORENING

Medlemsmøder

Medlemsmøderne med auktioner afholdes onsdage i:

Bethesda

Rømersgade 17, 1362 Kbh K

Auktionseftersyn kl. 18.00 - 18.30

Foredrag/auktion kl. 18.40

Medlemsmøder 2026

Onsdag 18. marts

Auktion 615

Onsdag 15. april

Auktion 616

Onsdag 13. maj

Afslutning på møntsæsonen

Auktion 617

Efterår 2026

Onsdag 9. september

Første møde i sæsonen, med foredrag og lille auktion for de fremmødte.

MERM-sag afsluttet

Retssagen anlagt af Morten Eske Rigels Mortensen mod DNF er afsluttet forligsmæssigt ved aftale af 19. januar 2026 parterne imellem, og parterne er dermed enige om at have bilagt deres uoverensstemmelser. Der er aftalt fortrolighed om aftalens detaljer.

Fraktionsmøder

Afholdes i foreningens bibliotek:

Sønder Boulevard 65, Stuen
København V

MEDALJER

Mandag 20. april

Udvalgte medaljer fra L.E. Bruuns samling, solgt på onlineauktion 19. februar 2026.

Ønske om deltagelse i spisning kl 17.30:

preben.nielsen@youmail.dk

Sild + 2 stk. smørrebrød 80 kr.

ANTIK & MIDDELALDER

Onsdag 22. april

Kl. 19. Husdyr på mønter. Betyder det noget – handelsmæssigt eller mytisk etc. ?

Formand

Michael Wagner Christiansen
60 52 34 81
formand@numismatik.dk

Næstformand

Alex Jensen
alex.jensen@numismatik.dk

Provinsrepræsentant

Birger Bentsen
20 27 42 73
brevbud@numismatik.dk

Kasserer

John Lind
20 70 85 78 - til kl. 21.00
kasserer@numismatik.dk
nyhedsbrev@numismatik.dk
Bankkonto: Den Danske Bank
Reg: 1551 Konto: 3517 556300
MobilePay: 94 27 50.

**Bestyrelsesmedlem
& redaktør af NR**

Torben Juul Hansen
num-rap@numismatik.dk

Sociale Medier

Samuel Flyger
samuel.flyger@numismatik.dk

Bestyrelsesmedlem

René Villadsen
40 56 89 06

Bestyrelsesmedlem

Mads Smedman
40 36 16 84
mads.smedman@numismatik.dk

Bestyrelsesmedlem

Henning Ingemann Larsen
25 33 71 42

DNF-kalenderen**Marts**

18. Onsdag. Auktion 615.

April

15. Onsdag. Auktion 616.

20. Mandag – Medalje-Fraktion
Spisning 17.30 – *Udvalgte medaljer
fra L.E. Bruuns samling, solgt på online-
auktion 19. februar 2026.*

22. Onsdag – Antik & Middel-Fraktion
Kl. 19 i SB65 – *Husdyr på Mønter.*

Maj

13. Onsdag. Auktion 617.
Sæsonafslutning
Efter mødet spisning i nærheden.

September

9. Onsdag.
*Sæsonstart med lidt foredrag og lille
auktion for de fremmødte.*

19. Lørdag. Auktion 618.
Auktion over Bent Petersens samling,

Brevbud

Brevbud afgives bedst og
lettest på vores hjemmeside:
numismatik.dk

Brevbud afgives bedst i god tid,
så er du sikker på at få en
kvittering med dine rigtige bud.

BEMÆRK:
**Der lukkes for budgivning
kl. 20.00 dagen før auktion**

**DNF oplyser stadig
intet om medlemmernes
personlige forhold til
udeforstående.**

Your Treasures are in Good Hands with us

- Over 35 years of experience and expertise
- More than 10,000 clients worldwide
- Top quality color printed catalogues
- International customer care:
Phone +49 541 9620-20

Yearly 4 internationally recognized
auctions for coins and medals
with remarkable hammer prices!

Profit from our experience of more than 130 successful auctions –
consign your coins and medals! More information: www.kuenker.com

Fritz Rudolf Künker GmbH & Co. KG
Gutenbergstraße 23 · 49076 Osnabrück · Germany
Phone +49 541 9620-20 · Fax +49 541 9620-222
www.kuenker.com · service@kuenker.com
Located in: Berlin, Munich, Osnabrueck

